

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження
Іванової Інни Сергіївни
«Вербальний компонент у сучасній вокальній музиці: способи звукової
реалізації (на матеріалі багатоголосних творів
а *carrella* українських авторів)»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

В дисертаційному дослідженні Інна Сергіївна Іванова звертається до складної теми взаємодії вербального і музичного текстів у вокальних творах сучасних українських композиторів. Така «стара» тема представлена в цій роботі в новому аспекті: використання сучасними композиторами окремих елементів вербального тексту, дуже часто, при руйнуванні цілісності вербального тексту.

Новації у музиці, в тому числі вокальній, у сучасній композиторській практиці ставлять перед музикознавством нові проблеми, які потребують їх осмислення і дослідження. У сучасних вокальних творах, як загальна тенденція, проявляється такий підхід до вербального тексту, коли композитори з літературного першоджерела використовують лише окремі лексеми, слова, морфеми і фонеми. У такому контексті актуальним стає вивчення композиторських підходів до роботи з вербальним текстом, його специфіки, що обумовлює складність музикознавчого дослідження. Саме такий поворот репрезентує дисертаційна праця Інни Сергіївни Іванової. У центрі наукових зацікавлень авторки — способи *звукової* реалізації, що акцентує не лише теоретичну проблему, а й виконавський аспект реалізації.

Інна Сергіївна Іванова досліджує цю проблему на прикладі багатоголосних творів *а carrella*, в яких відсутність інструментального компонента дозволяє зосередитися саме на проблемі взаємодії елементів вербального тексту і музичного втілення. Авторка зауважує: «На прикладі

опусів, у яких застосовується лише людський голос, найвиразніше можна продемонструвати різні способи композиторських підходів до взаємодії словесного і звукового рядів, адже за можливістю відтворення вербального ряду всі виконавські партії є рівноправними» (с.93). І далі: «Так, окрім відображення цілісності вербального тексту, в якому превалюючим буде сприйняття смислів, композитори почали цікавитись можливістю передачі структури словесного ряду, окремих слів, морфем і навіть фонем. У подібних випадках кут зору почав зміщатися із речення на його складові, на саме звучання тексту» (с.93).

Все вищевикладене свідчить про безсумнівну актуальність і наукову новизну обраної теми. Введення до наукового обігу творів для голосів а cappella Анни Корсун, Адріана Мокану, Максима Шалигіна, Людмили Юріної посилюють новаційний аспект роботи.

Такі амбітні мета і завдання роботи вимагають ґрунтовної основи. В дослідженні авторка спирається на дефініцію підходів: семантичний та структурний, які систематизують основні настанови в методах аналізу співвідношення вербального та музичного шарів вокального твору. Авторка заважує: «Вивчення методів аналізу вокальних творів відбувалося під кутом зору визначення способів композиторської роботи із вербальним компонентом. Розгляд наукових студій у такому ракурсі показав, що музикознавці в основному спираються на один з двох підходів: структурний або семантичний» (с.86).

Структурний підхід в аспекті пропонованої роботи видається таким, що «працює», тому що дозволяє формалізувати основні шляхи роботи з вербальним текстом в умовах вкрай різноманітних стилів і технік і акцентувати панівний мовний рівень у кожному з вокальних творів.

І. Іванова опановує великий корпус літератури як лінгвістичної, так і музикознавчої, що дозволяє професійно і коректно застосовувати лінгвістичні мовні рівні при аналізі музичних композицій.

Структура роботи є логічною і переконливою. Розділ 1 «Способи звукової реалізації вербального компоненту в сучасній музиці: теоретичний та методологічний аспекти» — теоретичний, в якому охоплені два основних аспекти роботи: складна взаємодія вербального і музичного, а також особливості лінгвістичної концепції мовних рівнів з позиції музикознавства.

У підрозділі 1.1 «Співвідношення вербального і звукового рядів у вокальному творі: сучасний стан дослідження проблеми» представлений екскурс вивчення питань взаємодії вербального і музичного рядів в сучасному музикознавстві.

Підрозділ 1.2 «Концепція мовних рівнів: лінгвістична теорія та музична практика» спрямований на висвітлення історії дослідження мовних рівнів, а також на дослідження специфіки кожного з лінгвістичних рівнів (речення, лексема, морфема, фонема). У відповідні підрозділи введено аналітичні нариси (соло тенора із першої частини «Концерту для хору, солістів та симфонічного оркестру» Івана Карабиця; «Funny death» («Смішна смерть») для восьми голосів Людмили Юріної, «Пастелі» для сопрано, скрипки, альту, віолончелі та контрабаса Леоніда Грабовського, «Landscapes» для п'яти голосів а саррелла Анни Корсун), які яскраво демонструють особливості застосування обраного методу аналізу на різних лінгвістичних рівнях.

Розділ 2 «Композиторська робота із вербальним текстом у вокальному творі: аналітичний аспект» присвячений апробації авторського підходу до аналізу творів з вербальним текстом на всіх мовних рівнях. В окремих підрозділах досліджено «З передсвіта до вечора» з «Симфонії-диптиху на вірші Т. Г. Шевченка» Євгена Станковича, «Безсонне місто / Ноктюрн Бруклінського мосту» Адріана Мокану, «Човен» Алли Загайкевич і «Salve Regina» з циклу «Marian Antiphons» Максима Шалигіна. Тонкі влучні спостереження, міцна музикознавча база, жива емоційна мова, професійне відчуття матеріалу визначають високий рівень аналітичних нарисів.

Проаналізовані твори різняться стилями та техніками, що доказово ілюструє достатню універсальність пропонованого методу.

В деталізованих Висновках зроблені як відповідні теоретичні узагальнення, так і узагальнення про кожний досліджений твір, а також окреслені перспективні питання для подальшого дослідження теми роботи.

Посилюють значення роботи і Додатки з нотними прикладами і таблицями, які наочно показують роботу композиторів з вербальним першоджерелом.

Об'ємна концепція роботи не викликає зауважень. У рецензента виникли такі питання:

1. Чи корелюється використання елементів вербального тексту на рівні морфем і фонем з техніками композиції? Наприклад, чи може така робота з текстом бути здійснена в традиційній тональній техніці, чи, все ж таки, це потребує сонорного, алеаторного, пуантилістичного чи інших підходів?
2. У висновка на с. 178 вказано, що застосування підходу з урахуванням мовних рівнів дає можливість «визначити технологію звукового опрацювання вербального ряду». Якщо це можливо, хотілося б більш детального пояснення цієї думки.

Пропонована дисертація **Іванової Інни Сергіївни «Вербальний компонент у сучасній вокальній музиці: способи звукової реалізації (на матеріалі багатоголосних творів а cappella українських авторів)»** розширює контекст сучасного музикознавства як цілком самостійне дослідження, що відзначається оригінальністю і новизною. Робота має значну практичну цінність. Наукові публікації за темою дисертації в повному обсязі відтворюють основні положення роботи і не мають порушень академічної доброчесності. Отже, дисертація відповідає всім необхідним вимогам МОН

України, а її авторка **Інна Сергіївна Іванова** заслуговує присвоєння наукового ступеня доктора філософії з спеціальності 025 – Музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри теорії музики
Національної музичної академії України
ім. П. І. Чайковського

Жарков О. М.